

Geld en gezag

PROF. DR. C.J. RIJNVOS*

Inleiding

In de tweede helft van 1983 trok de ondergang van De Tilburgsche Hypotheekbank (THB) een ongewoon grote publieke belangstelling. In het rapport van de Vereniging Effectenbescherming (VEB) „betreffende de gang van zaken 1979-1982 bij de Tilburgsche Hypotheekbank N.V.” werden onthutsende gegevens gepubliceerd over de gang van zaken bij „het bankske”. De THB was wekenlang een actueel thema. Dat is nu niet meer het geval. Links en rechts blijven echter bepaalde thema's op de achtergrond in behandeling. Op verzoek van het Instituut voor Registeraccountants is de Raad van Tucht van deze instelling bezig met een onderzoek naar de strekking van de handelingen van de externe THB-accountant in de bewogen jaren. Voorts is een oriënterend strafrechtelijk onderzoek gaande, dat wordt uitgevoerd door de officieren van justitie in Breda en Amsterdam. Verder hebben curatoren in hun eerste verslag, dat verscheen op 1 december 1983, meegedeeld dat zij „zonder aanzien des persoons” civiele schadevergoedingsprocedures zullen instellen. Daarbij komt dan nog de normale afwerking van het faillissement.

Daarmee is nog niet alles aangeduid. Naast de zaken die gaande zijn, kan de THB tot lering strekken voor de wetgeving en het beleid. Een vraag met deze strekking komt met een zekere spontaniteit steeds weer op na een bancaire débâcle. Wat de Wet toezicht kredietwezen (WTK) betreft zijn de consequenties van het THB-débâcle waarschijnlijk bescheiden. Het is voor de hand liggend dat met geringe aanpassingen kan worden volstaan. De huidige versie van de WTK trad in werking op 1 januari 1979 en is nog vrij jong. Eventuele veranderingen kunnen praktisch tot de noodregeling beperkt blijven. Deze beperking geldt echter niet voor de toepassing van de WTK.

Het toelatingsbeleid is zeker voor verbetering vatbaar, alsmede de solvabiliteits- en de liquiditeitscontrole. Op beide punten kan de gedragslijn van de monetaire autoriteiten, met name van de centrale bank, betekenisvol worden verbeterd. Dat is van belang, maar toch ligt ook hier niet het meest behartenswaardige van de THB-gebeurtenissen. Een bezinning op de inhoud en de toepassing van de WTK is onvoldoende. Beide krijgen immers pas echt zin en inhoud als de toezichthoudende instantie – in het bijzonder de centrale bank – voldoende gezag heeft om de taken die haar in de bankwetgeving zijn toevertrouwd, op een constructieve wijze uit te voeren. De THB-gebeurtenissen zorgden vooral op dit punt voor grote problemen. Zij confronteren ons op een bijzondere wijze met het thema „geld en gezag”. Wie de vele publikaties die in de maanden september/december 1983 verschenen, nu op enige tijdsafstand rustig doorneemt, kan maar moeilijk aan de indruk ontkomen dat op cruciale momenten de centrale bank ongelukkig heeft gemanoeuvreed en daardoor nauw betrokken is geraakt bij het THB-débâcle. Als De Nederlandse Bank (DNB) toezicht had uitgeoefend zoals de WTK vereist, was het met de THB ongetwijfeld anders gegaan. Hierdoor is het gezag van de centrale bank gevoelig aangetast. Dat is te betreuren, want deze instelling moet, vooral ter wille van een goed functionerend geldstelsel, op een aanvaardbare wijze als monetaire autoriteit functioneren.

Monetair gezag

Een bespreking van het thema „geld en gezag” moge starten met de aanduiding van enkele grondslagen wat betreft onze monetaire orde. Daarbij gaat het er om dat het geld ruilwaarden – zelfstandig geworden in het economisch verkeer – symbolisch aanduidt. Daarbij is het geld een relatieve aanlegenschap in die zin dat het niet los van ons kan functioneren. Wij hebben immers de ruilwaarden, die het geld symbolisch aanduidt, door waardering in vrijheid gecreëerd.

De wijze waarop het een en ander in concreto geschiedt is afhankelijk van plaats en tijd. De monetaire geschiedenis leert dat in een volkshuishouding steeds geld functioneert conform de dominerende gedachten omtrent de inrichting van de samenleving en praktische vereisten van het economische verkeer. Momenteel is onze geldeenheid een rekeneenheid in de gedachten van een ieder en in de monetaire wetgeving voor het aangeven van economische waarden, terwijl zij in chartale of in girale vorm tevens dienst doet als algemeen aanvaard ruilmiddel en als middel om vermogen te vormen. De aanvaarding van de geldeenheid in deze vorm steunt op het vertrouwen dat zij binnen het vigerende maatschappelijke bestel morgen op vrijwel dezelfde wijze als reken-, ruil- en spaarmiddel zal fungeren zoals zij dat vandaag doet. Zodra deze vertrouwensbasis ontbreekt is het geld als zodanig uitgeschakeld. Het gaat hierbij om het algemeen maatschappelijke vertrouwen als grondslag voor het functioneren van de geldeenheid.

De vraag rijst wie voor het goede functioneren van het geld in onze samenleving verantwoordelijk is. Op dit punt heeft de monetaire orde typerende kenmerken. Zoals in een hoogontwikkelde volkshuishouding het niet mogelijk is dat elk van ons dagelijks meeregeert, is het ook uitgesloten dat een ieder direct betrokken is bij de zorg voor het functioneren van de geldeenheid. Daarom zijn de werkzaamheden in dit verband gedelegeerd en wel achtereenvolgens aan het particuliere bankwezen, de centrale bank en de overheid. Aan deze drie zijn taken toevertrouwd, met de uitvoering waarvan het goede functioneren van het geld als reken-, ruil- en spaarmiddel zoveel mogelijk dient te worden bevorderd.

Wat de bancaire werkzaamheden betreft, moge worden volstaan met de opmerking dat het binnen het vigerende maatschappelijke bestel inherent is aan het bankbedrijf dat het totaal van de opeisbare schulden vele malen groter is dan het voor uitbetaling beschikbare bedrag. Deze illiquiditeit is voor ieder van ons een bancaire gegeven. Zij is echter niet verontrustend – wij kunnen er zelfs goed mee leven – zolang de cliënten slechts een beperkt bedrag van hun formeel opeisbare tegoeden opvragen. De cliënten zullen daartoe bereid zijn zolang voor hen het bankwezen te vertrouwen is in die zin dat het steeds aan normale opvragingen zal voldoen. Bijgevolg steunt, na het reeds aangeduide algemeen maatschappelijk vertrouwen, het functioneren van het geld op vertrou-

* De auteur is hoogleraar Staathuishoudkunde en Openbare Financien aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

wen bij de cliënten in de soliditeit van het bankwezen. Het een en ander impliceert dat in het bankwezen het „gentlemenship” een belangrijke rol speelt zodat de cliënten er op kunnen rekenen dat bancaire toezeggingen nauwgezet worden nagekomen.

In het kader van het actieve bankbedrijf houdt de bankier zich beroepsmatig bezig met het uitlenen van geld. Daardoor moet hij tegenover de kredietnemende cliënten steeds als een correcte, maar ook als een zakelijk schuldeiser die „to the point” is, optreden in de betekenis van: „Betaal wat gij mij schuldig zijt”, als het gaat over het voldoen van rente en aflossing. Dit optreden vormt van oudsher een basis voor het bankiersberoep. Als het er in dit beroep om gaat zo nodig cliënten te herinneren aan het voldoen van verplichtingen-volgens-afpraak, zal het uiteraard omgekeerd tot de beroepseer van de bankman zelf behoort om aangegane verplichtingen secuur na te komen. De bankier acht het doorgaans – heel begrijpelijk – nodig om op dit punt „gentleman” te zijn. Hij acht zich – geheel conform de aard en het functioneren van het geld in onze maatschappij – voor het nauwgezet in acht nemen van zijn betalingsverplichtingen verantwoordelijk. In beginsel geldt zo’n „gentlemenship” nog meer – en op een heel bijzondere wijze – voor de monetair autoriteiten. Dat blijkt al spoedig bij het bedrijfseconomische toezicht, dat sinds jaar en dag wordt uitgeoefend in het belang van de crediteuren van kredietinstellingen, zoals spaarders en depositohouders. Over deze doelstelling bestaat geen verschil van mening. Het gaat er om dat de autoriteiten de solvabiliteits- en de liquiditeitspositie van de kredietinstellingen beoordelen met het doel vast te stellen dat het vertrouwen in het „gentlemenship” van de bankiers wat betreft het nakemen van betalingsverplichtingen al dan niet gerechtvaardigd is. Het betreffende toezicht is van nature een tere aangelegenheid. De toezichthouder moet immers balanceren tussen het geven en niet geven van publieke informatie over het resultaat van zijn werkzaamheden. Een afweging als hier bedoeld, is vooral nodig in situaties waarin twijfel rijst met betrekking tot de gezondheid van de solvabiliteits- en de liquiditeitspositie. Enerzijds kan het geven van publieke informatie de toestand van de kredietinstelling-in-moeilijkheden verergeren terwijl anderzijds, als het tóch verkeerd gaat, het heel gemakkelijk is de autoriteit te verwijten dat zij te laat en te weinig inlichtingen heeft verstrekt, waardoor crediteuren schade lijden. Zo zit de toezichthouder in een glazen huis. Het is in het algemeen moeilijk op een betrouwbare wijze te verklaren dat een ander betrouwbaar is. Dat is in het bijzonder een probleem voor de centrale bank bij haar bedrijfseconomisch toezicht op het particuliere bankwezen tegenover de crediteuren van kredietinstellingen.

Dat is te meer het geval waar – gelet op de situatie in ons land – het inzicht in de solvabiliteits- en de liquiditeitspositie bij deze crediteuren noodzakelijkerwijs heel beperkt is. Die crediteuren zijn immers niet in de gelegenheid na te gaan of wordt voldaan aan de garantievermogensvereisten. Zij beschikken daartoe niet over de nodige informatie. Volgens BW-boek 2, artikel 329, lid 3 en artikel 335, lid 5, mogen kredietinstellingen immers een geheime reserve vormen. Zij moeten in dit verband in de jaarrekening slechts de toevoegingen en de onttrekkingen ten laste en ten gunste van de winst afzonderlijk vermelden. Hierdoor kennen de crediteuren de omvang van het garantievermogen niet. Ingevolg de WTK, artikel 11, is DNB daarvan wel op de hoogte. Daarmee verkeert de centrale bank in de positie dat zij tot taak heeft te waken over de belangen van bancaire crediteuren en waarbij zij beschikt over de nodige gegevens voor de uitoefening van deze taak, terwijl die informatie voor belanghebbenden zelf niet ter beschikking staat. Hierdoor is de uitoefening van het bedrijfseconomisch toezicht een zeer discrete aangelegenheid, die haar zin en betekenis krijgt door het vertrouwen van de bancaire crediteuren in DNB. Hiermee komen we aan de kern van het gezag met betrekking tot het

geld. Waar het er bij het aanwezig zijn of niet aanwezig zijn van dit gezag om gaat is dat de crediteuren van het particuliere bankbedrijf – in het bijzonder de spaarders en de depositohouders – er zonder enige reserve op kunnen rekenen dat DNB haar toezicht in hun belang uitoefent. Deze crediteuren kunnen slechts heel beperkt verifiëren of dit inderdaad het geval is, zodat zij DNB als het ware blindelings op dit punt – door dik en dun – moeten kunnen vertrouwen. In feite heeft het toezicht deze vertrouwensbasis, zodat het tot het „gentlemenship” van DNB behoort, deze met een nauwgezette plichtsbetrachting intact te laten. De centrale bank dient er voor alles voor te zorgen dat de crediteuren er op generlei wijze aan behoeven te twijfelen dat de instelling in kwestie haar toezicht in hun belang uitoefent: dat is de grondslag voor haar gezag. Het is met name het DNB-gentlemenship dat elke twijfel op dit punt moet voorkomen. Dit wordt nog beklemtoond door de volgende wettelijke bepaling: „De richtlijnen en de daarin aangebrachte wijzigingen worden door de zorg van de Bank in de Nederlandse Staatscourant geplaatst”. De richtlijnen voor het bedrijfseconomisch toezicht zijn dus openbaar, terwijl voor informatie omtrent de naleving ervan de crediteuren van de kredietinstelling geheel op de verslaggeving van DNB zijn aangewezen. Het gevolg is dat het toezicht een discrete aangelegenheid is, in het kader waarvan aan het DNB-gentlemenship tegenover bancaire crediteuren hoge eisen worden gesteld.

Herbezinning

Van belang is nu WTK-artikel 46, lid 1: „Het is aan ieder, die uit hoofde van toepassing van deze wet of van krachtens deze wet genomen besluiten enige taak vervult, verboden van gegevens of inlichtingen, ingevolge deze wet verstrekt, of van gegevens en inlichtingen, bij het onderzoek van boeken en bescheiden verkregen, verder of anders gebruik te maken of daaraan verder of anders bekendheid te geven dan voor de uitoefening van zijn taak of door deze wet wordt geëist”. Een herbezinning hierop is nodig in nauw verband met het DNB-gentlemenship in het kader van het bedrijfseconomisch toezicht. De directe aanleiding daartoe is de Amsterdam American Bank-affaire. In 1981 ging de AA-bank failliet. Vlak voor het faillissement belegden vier gemeenten – Hillegom, Urk, Monster en Nieuwegein – f. 12 mln bij de AA-bank, waarvan f. 8 mln. verloren dreigt te gaan. De vier gemeenten menen dat DNB in haar toezichthoudende taak in deze affaire te kort is geschoten en vorderen schadevergoeding. Daarbij roepen zij DNB als getuige op. Echter, DNB beroept zich, gelet op het WTK-artikel 46 en het BW-artikel 1946, lid 3, op een verschoningsrecht, ofte wel op een recht om niet te behoeven te getuigen. Het betreffende BW-artikel bevat een verschoningsrecht voor hen „die, uit hoofde van hunnen stand, beroep of wettige betrekking, tot geheimhouding verplicht zijn, doch alleen en bij uitsluiting nopens hetgeen waarvan de wetenschap aan hen als zodanig is toevertrouwd”. Het gerechtshof in Amsterdam stelde DNB in het gelijk, zodat de centrale bank geen nadere informatie in verband met de AA-bankaffaire behoefde te verstrekken. De gemeente Hillegom echter „daarbij op de achtergrond gesteund door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de andere gedupeerde gemeenten Urk, Monster en Nieuwegein”, tekende op 30 juli 1983 cassatie aan bij de Hoge Raad, waar de zaak nu in behandeling is. Terwijl de procedure loopt is bekend geworden dat de procureur van de Hoge Raad van mening is dat DNB ten onrechte een beroep op het verschoningsrecht doet. Een geheimhoudingsplicht zoals geregeld in de WTK, artikel 46, betekent niet zonder meer een verschoningsrecht. Er is met name wat het verschoningsrecht betreft, zoals geregeld in BW-artikel 1946, lid 3, een belangafweging nodig.

Van groot belang is hierbij de volgende overweging: „De

geheimhoudingsplicht is bedoeld om het vertrouwen van het publiek in een kredietinstelling niet te schaden. Dat kan echter alleen het geval zijn zolang de kredietinstelling normaal functioneert. In het geval van de failliete AA-bank zou het stilzwijgen echter niet dienen tot bescherming van de kredietgever (...) maar slechts tot bescherming van de kredietbemiddelaar en DNB zelf. En daartoe dient de geheimhoudingsplicht volgens de WTK niet (...)". Een voortzetting van de geheimhouding door een beroep te doen op WTK, artikel 46, als de instelling failliet is – dat is de gedachtengang – strookt niet met het fundamente gegeven dat DNB haar bedrijfs-economisch toezicht in het belang van de crediteuren van kredietinstellingen dient uit te oefenen. Als DNB dan toch een beroep op de geheimhoudingsplicht wil doen, brengt zij de basis van haar toezicht – een vertrouwen bij de bancaire crediteuren door dik en dun dat het gaat om hun belangen – in gevaar. Zo kan worden geconcludeerd dat het standpunt van de procureur-generaal geheel juist is.

Het is nu de vraag welke uitspraak de Hoge Raad zal doen. Het is ongetwijfeld interessant nu reeds na te denken over consequenties van een uitspraak conform de gedachtengang van de procureur-generaal en in verband met de behandeling van De Tilburgsche Hypotheekbank in de Tweede Kamer. Daarbij gaat op de eerste plaats de aandacht uit naar het antwoord op de volgende Kamervraag in verband met Onroco BV: „Kunt u een overzicht verstrekken van

- de hypothecaire leningen, die door de THB aan Onroco B.V. zijn verstrekt naar omvang en bezwaarde onroerende goederen;
- de verkopers en de prijzen van de onroerende goederen, die daarbij door Onroco B.V. werden aangekocht;
- de hypothecaire leningen die daarbij door de verkopers werden afgelost en ten gunste van wie;
- de onroerend goedverkoppen van Onroco B.V., die intussen plaatsvonden en tegen welke prijzen;
- de wijze waarop Onroco B.V. tot dusver aan haar betalingsverplichtingen tegenover THB voldeed”.

Het antwoord luidde als volgt: „Nee. In dezen wordt een beroep gedaan op de geheimhoudingsplicht en artikel 46 Wtk. Wel kan worden vermeld dat Onroco de ingevolge haar beheerstaak ontvangen huren en liquidatie-opbrengsten na aftrek van een beheersvergoeding regelmatig afgedragen heeft aan de THB”.

Ten tweede gaat het om de bekende brief van 15 februari 1980 van de externe THB-accountant, waarin ontoelaatbare gedragingen van de THB-directie zijn geschetst. Aanvankelijk – dat was op 18 oktober 1983 – bracht DNB naar voren dat zij deze brief pas via het VEB/THB-onderzoekrapport, dat op 23 september 1983 verscheen, had ontvangen. In reactie hierop heeft de externe accountant op 31 oktober 1983 publiekelijk bekend gemaakt dat DNB tijdens besprekingen op 1 oktober 1980, 4 december 1980 en 18 maart 1981 wel degelijk op de hoogte is gesteld van dat schrijven. In zoverre kon onbekendheid met het THB-directiebeleid niet als excuus voor het laten aanblijven van de toenmalige directeur van DNB gelden. Het is gewenst dat hierover opheldering wordt verschaft, hetgeen – zo komt het ons althans voor – slechts mogelijk is met een integrale publikatie van de originele besprekingsverslagen van 1 oktober en 4 december 1980, alsmede van 18 maart 1981. Echter, op 7 december 1983 sneed minister Ruding de pas in die richting af, met een verklaring voor de vaste commissie van Financiën van de Tweede Kamer: „Er was een vraag inzake de publicatie van de verslagen en de gesprekken tussen De Nederlandsche Bank, de externe accountant en de THB van 1 oktober 1980, 4 december 1980 en 18 maart 1981. Daaraan kan niet worden voldaan in verband met de reeds eerder genoemde geheimhoudingsplicht op grond van artikel 46 WTK”.

De beantwoording van de vragen over Onroco en over de 15 februari-brief verdient een evaluatie als de cassatie-

uitspraak in de AA-bank-affaire conform het standpunt van de procureur-generaal zal zijn. Dan immers zal blijken dat – als een kredietinstelling failliet is – een beroep op WTK-artikel 46 niet meer past of – beter gezegd – juist niet past, omdat het belang van de crediteuren opening van zaken vereist. Eigenlijk is dat reeds het geval los van de uitspraak van de Hoge Raad. Indien dan toch nog een beroep op de geheimhoudingsplicht wordt gedaan, is dat strijdig met een goede behartiging van de belangen van de crediteuren en daarmee kan de basis van het bedrijfs-economische DNB-toezicht – een vertrouwen door dik en dun dat DNB steeds het crediteurenbelang voorop zal stellen – gevoelig worden ondermijnd. Zodoende kan een vasthouden aan de geheimhoudingsplicht bij faillissement – dat nu reeds iets onwerkelijks heeft – het bancaire „gentlemenship”, waarop het DNB-toezicht per saldo steunt, sterk aantasten. Dit alles overziende ligt het voor de hand dat – vooral in het kader van het DNB-gentlemenship – DNB de vragen naar Onroco direct op eigen initiatief beantwoordt en de drie verslagen publiceert zonder enigerlei beperking volgens artikel 46 van de WTK.

THB en gezag

Terugkerend naar het uitgangspunt kan nu concreter dan aan het begin de vraag worden gesteld naar de betekenis van de THB-lotgevallen voor het gezag van de centrale bank. Hebben deze lotgevallen een positieve of een negatieve betekenis voor het vertrouwen dat bancaire crediteuren kunnen hebben in DNB, in die zin dat zij er door dik en dun op kunnen rekenen dat het toezicht steeds primair in hun belang wordt uitgeoefend? Voor het antwoord hierop is het nodig te letten op de afstemming van verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Het is passend daarbij een onderscheid te maken tussen een strikt formele en een materiële opvatting. Bij een strikt formele benaderingswijze wordt het gezichtsveld beperkt tot de wettelijke regeling van de verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid van de toezichthouder. Bij deze benaderingswijze vormt impliciet de tekst van de wet – met name van de Bankwet en van de WTK – de basis voor het gezag van de centrale bank. Deze instelling heeft bij haar toezicht uitsluitend een verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor zover deze in de wet zijn geregeld. Zij zal – als bancaire crediteuren een beroep doen op haar verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid – naar de rechter verwijzen, die in deze een uitspraak moet doen. Volgens de materiële opvatting steunt – in nauwe samenhang met de aard van het geld, alsmede met het algemeen maatschappelijke en bancaire vertrouwen waarop het functioneren van het geld is gebaseerd – het gezag van de centrale bank als toezichthouder op het vertrouwen bij crediteuren, dat het toezicht steeds in hun belang zal worden uitgeoefend. Als er op dit punt twijfel bestaat zal de centrale bank de bancaire crediteuren juist niet naar de rechter verwijzen, maar proberen met haar eigen beleid het vertrouwen te handhaven en te vergroten. Dat vertrouwen is immers de basis van haar gezag, terwijl vanwege haar positie alleen zij het kan creëren. De verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid omvatten volgens de materiële benaderingswijze meer dan naar strikt formele opvattingen. Het gezag van de monetaire en bancaire autoriteiten binnen onze sociaal-economische orde kan slechts op materiële wijze deugdelijk worden gefundeerd.

DNB gaf in het geval van de THB echter de voorkeur aan een strikt formele wijze van werken met grote risico's voor haar gezag. Dat blijkt uit de feiten. Tot aan de bekende persconferentie van 18 oktober 1983 distantieerde DNB op basis van een formele gedachtengang zich met nadruk van elke verantwoordelijkheid met betrekking tot de THB-gebeurtenissen. Zij bracht immers met veel kracht naar voren dat de droeve gang van zaken bij „het bankske” op generlei wijze aan haar toezicht, dat van meet af aan in het belang van de

crediteuren zou zijn uitgeoefend, was te wijten. Er was toch geen enkele Bankwet- of WTK-artikel-overtreden. En waar geen verantwoordelijkheid is – zo ging de strikt formele gedachtengang verder – is voor een slechte gang van zaken ook geen aansprakelijkheid.

Deze standpuntbepaling – die overigens strikt formeel niet klopt – was van meet af aan niet erg overtuigend. De strikt formele benaderingswijze „deed het niet” en dat was niet zo verwonderlijk. Er was en bleef twijfel aan toezicht in het belang van de THB-crediteuren door dik en dun. De strikt formele benaderingswijze werd voortgezet bij de beantwoording van een groot aantal Kamervragen en tijdens de vergadering van de vaste commissie voor Financiën van de Tweede Kamer op 7 december 1983. Daarbij bracht minister Ruding naar voren dat een eventuele civielrechtelijke aansprakelijkheid voor fouten bij „het bedrijfseconomisch toezicht in de sfeer ligt van de onrechtmatige daad. Ik verwijs daarvoor”, zo ging de bewindsman verder, „naar artikel 1401 BW. Voor aansprakelijkheidsstelling wegens een dergelijke daad is nodig dat men zich schuldig heeft gemaakt aan

een door de omstandigheden niet te verontschuldigen willekeur, nalatigheid – dit woord wil ik onderstrepen – of misbruik van bevoegdheid. Het betreft hier een marginale toetsing, omdat dit toezichthoudende orgaan een zekere vrije beleidsruimte heeft. Dit toetsen geschiedt, zoals men weet, door de burgerlijke rechter.”

Met dit alles is voor het monetaire gezag in Nederland een bedenkelijke situatie ontstaan. Dit gezag kan nu eenmaal niet in de wet, respectievelijk in een gerechtelijk vonnis worden geregeld; het moet ontspruiten aan het gedrag van de autoriteit zelf, in die zin dat op basis van de DNB-gedragslijn zelf bancaire crediteuren er steeds zonder enige reserve op kunnen rekenen dat het toezicht in hun belang wordt uitgeoefend. DNB heeft een andere weg ingeslagen. Zij volgt een strikt formele gedragslijn. Dat is bedenkelijk, want deze strookt niet met een juiste fundering van het gezag met betrekking tot het geld binnen onze sociaal-economische orde.

C.J. Rijnvos